

2007 YILINDA BANKACILIK SEKTÖRÜ

Öztin AKGÜÇ*

1- Bankacılıkta Genel Görünüm

2007 yılında bankacılık sektöründe gelişmeler ana hatları ile şöyle özetlenebilir;

2007 yılında da bankacılıkta yabancılaşma eğilimi sürmüştür; bir yandan özel bankalar blok satış yolu ile yabancı banka statüsüne dönüşürken; öte yandan nitelikli pay devirleri nedeniyle özel bankalarda yabancı sermaye payı artmış; yabancı bankaların sektörlerdeki ağırlıkları daha belirginleşmiştir.

Sektör, büyümesini 2007 yılında da sürdürmüştür; ancak başlıca göstergeler itibarıyla büyüme hızı önceki yıllara göre yavaşlamıştır. Bir önceki yıla göre, YTL bazında, varlık (aktif) artış hızı yüzde 22,1'den yüzde 15,8'e; mevduat artış hızı yüzde 23,4'ten yüzde 14,1'e; kredilerde artış hızı yüzde 42,5'ten yüzde 28,7'ye; dönem net kâr artış hızı yüzde 51,0'dan yüzde 30,7'ye gerilemiştir. Yalnız bankaların özkaynakları artış hızı, yine cari fiyatlarla ve YTL bazında yüzde 14,0'dan yüzde 26,6'ya yükselmiştir.

Bankacılık sektörünün, 2007 yılında GSYİH (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla)'dan daha hızlı büyümesine karşın, TÜİK ulusal gelir hesaplarıyla ilgili yeni seri geliştirdiğinden, bankacılık sektörüne ilişkin başlıca büyüklüklerin GSYİH oranları, belirgin biçimde gerilemiştir. Bir önceki yıla göre banka varlıklarının GSYİH'ya oranı yüzde 87,0'dan yüzde 65,5'e gerilerken, toplam mevduatın oranı yüzde 53,6'dan yüzde 41,7'ye, kredilerin oranı da yüzde 37,3'ten yüzde 32,7'ye gerilemiştir. Oranlardaki düşme bankacılık sektörünün küçülmesinden değil, yeni ulusal gelir serisi hesaplamasından kaynaklanmıştır.

2007 yılında bankalarda sermaye yeterlilik oranı, likidite oranları, bir önceki yıla göre düşmüş, bilanço içi net döviz pozisyon açığı büyümüştür.

* Dr.

Bankalara ilişkin 2007 yılındaki gelişmeler sayısal ve ayrıntılı olarak, aşağıdaki alt bölümlerde açıklanmıştır.

II- Bankacılık Sektöründe Gelişmeler

II.1- Kurumsal Gelişme

II.1.1- Banka Sayısında Gelişmeler

2002-2007 döneminde Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların sayısı ve mülkiyet yapısındaki gelişmeler, Tablo-I’de verilmiştir.

TABLO-I

Türkiye’de Faaliyette Bulunan Bankalar

Banka Grupları	2002	2003	2004	2005	2006	2007
I. Ticaret Bankaları	40	36	35	34	33	33
* Kamusal Sermayeli	3	3	3	3	3	3
* Özel Sermayeli	20	18	18	17	14	11
* Fon’daki Banka	2	2	1	1	1	1
* Yabancı Sermayeli	15	13	13	13	15	18
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14	14	13	13	13	13
* Kamusal Sermayeli	3	3	3	3	3	3
* Özel Sermayeli	8	8	8	8	6	6
* Yabancı Sermayeli	3	3	2	2	4	4
TOPLAM	54	50	48	47	46	46

Not: Katılım Bankası ünvanını almış olan İslami esasa göre bankacılık yapan “Özel Finans Kurumları” tabloya dahil edilmemiştir.

Kaynak: T.B.B. -TBB-

2007 yılında Türkiye’de faaliyette bulunan banka sayısı, bir önceki yıla göre 46 olarak değişmemiştir. Ülkemizde faaliyette bulunan banka sayısı, 1999 yılında “81” olarak bankacılık tarihimizin en yüksek düzeyine ulaştıktan sonra 2001 bankacılık krizi sonucu hızlı bir azalış göstererek 46’ya inmiştir.

Son yıllarda ülkemize gelen yabancı bankalar, yeni banka kurmamakta, ulusal bankaları satın almaktadırlar. Bu nedenle ülkemizde yabancı sermayeli banka sayısındaki artışa karşın, faaliyette bulunan banka sayısı artmamaktadır.

2007 sonu itibariyle TCMB dışında Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların “33”ü mevduat ya da ticaret bankası, “13”ü ise kalkınma ve yatırım bankası türündedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile “Katılım Bankası” ünvanını almış olan

özel finans kurumlarının sayısı 2007 yılı sonu itibariyle 4 olup; söz konusu katılım bankaları da, banka sayısına katıldığında, faaliyette bulunan banka sayısı "50" olmaktadır. Geçmiş yıllarla karşılaştırmaları bozmamak için, özelliği olan, hukuki anlamda mevduat toplayamayan, nakdi kredi vermeyen ve aktif büyüklüğü, bankacılık sektörünün %3,3'ü düzeyinde bulunan "Katılım Bankaları" incelemenin dışında tutulmuştur. Sistemde, henüz belli bir ağırlığa, büyüklüğe ulaşamamış katılım bankalarının dikkate alınmaması, bankacılık alanındaki genel eğilimleri etkilememektedir.

Sermaye sahipliği açısından mevduat (ticaret) bankalarının "3"ü kamusal sermayeli (T.C. Ziraat Bankası, T. Halk Bankası, T. Vakıflar Bankası), "11"i ulusal sermayeli "18"i de yabancı sermayelidir. 2007 sonu itibariyle de TMSF (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu) yönetiminde tek bir banka Birleşik Fon Bankası bulunmaktadır.

Kalkınma ve yatırım bankalarının "3"ü kamusal sermayeli (İller Bankası, Türkiye İhracat ve Kredi Bankası -Türk Exim Bank- Türkiye Kalkınma Bankası), "6"sı özel sermayeli ulusal, "4"ü de yabancı sermayelidir.

II.1.2-Yabancı Sermayeli Bankalar

Dar tanımlı olarak, sermaye çoğunluğu ve/veya yönetimi ve denetimi yabancı uyruklu kişilere ait bankalar, "yabancı sermayeli banka" olarak nitelendirilmektedir. Dar tanımlı yabancı sermayeli mevduat (ticaret) bankası sayısı 2007 yılında "18"e yükselerek, ulusal banka sayısını aşmıştır.

2007 yılında Tekfen Bank A.Ş. hisselerinin yüzde 70'i Eurobank EFG Holding'e; MNG Bank A.Ş. hisselerinin yüzde 91'i Arab Bank PLC ve Bank Med'e, Oyak Bank A.Ş. hisselerinin tamamı ise ING Bank NV'ye satılmıştır. MNG Bank'ın ünvanı Turkland Bank, Oyak Bank'ın ünvanı da ING Bank olarak değiştirilmiştir.

Ülkemizde sermaye çoğunluğuna sahip olmamakla beraber, gerek blok hisse senedi satışı gerek İMKB'de işlem gören hisse senetleri nedeniyle yabancı ortaklı bankaların sayısı da artmaktadır.

Yabancıların, yönetimi etkileyecek düzeyde nitelikli paya sahip oldukları yabancı ortaklı bankalar Tablo-2'de verilmiştir.

Yabancı ortaklı olarak nitelendirilen ve Tablo-II'de yer alan bankalar dışında da, ulusal bankalar arasında yer alan T. İş Bankası, T. Vakıflar Bankası, T. Halk Bankası, Tekstilbank, T. Sınai Kalkınma Bankası ve T. Kalkınma Bankası'nın hisse senetleri İMKB'de işlem görmektedir. İMKB giderek yabancı sermaye ağır-

lıklı hale geldiğinden sözü edilen 6 banka da, henüz nitelikli pay düzeyine ulaşmasa da yabancı sermaye payı bulunmaktadır. Dar tanımlı yabancı sermayeli bankalara, yabancıların nitelikli paya sahip oldukları yabancı ortaklı bankaları ve bunların dışında pay senetleri İMKB’de işlem görmesi nedeniyle yabancıların ortak olduğu bankalar hesaba katıldığında Türkiye’de bankacılık sektöründe yabancı sermaye payının yüzde 40’ı aştığı tahmin edilmektedir.

TABLO-2

Yabancı Ortaklı Bankalar

Banka	Yabancı Ortak	Yabancı OrtakPayı
1. Yapı Kredi Bankası	Uni Credit	> %40
2. Türkiye Ekonomi Bankası (TEB)	BNP	%50
3. Şekerbank	Kazakbank, Turan A. G.	%34
4. T. Garanti Bankası	G. E. Capital Corporation	> %20
5. Akbank	Citibank	%20

II.1.3-Şube Sayısındaki Gelişmeler

Banka şube sayısındaki 2002-2007 dönemindeki gelişmeler, ayrıntılı olarak Tablo-III’te verilmiştir.

TABLO-III

Bankacılık Sektöründe Şube Sayısı (2002-2007)

Banka Grupları	2002	2003	2004	2005	2006	2007
I. Ticaret Bankaları	6.087	5.946	6.088	6.228	6.804	7.570
* Kamusal Sermayeli	2.018	1.971	2.149	2.035	2.149	2.203
* Özel Sermayeli	3.659	3.591	3.729	3.799	3.582	3.625
* Fon’daki Banka	203	175	1	1	1	1
* Yabancı Sermayeli	206	209	209	393	1.072	1.741
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	19	17	18	19	45	48
* Kamusal Sermayeli	4	4	4	4	22	23
* Özel Sermayeli	12	10	12	13	11	12
* Yabancı Sermayeli	3	3	2	2	12	13
TOPLAM	6.106	5.963	6.106	6.247	6.849	7.618

Kaynak: TBB

1999 sonrasında bankacılık sektöründe başlayan şube sayısını azaltma eğilimi, 2004 yılında yön değiştirdikten sonra 2007 yılında da artışını sürdürmüştür. Toplam banka şubesi sayısı (ulusal bankaların KKTC ve yabancı ülkelerdeki şubeleri dahil) 2007 yılında 769, oransal olarak yüzde 11,2 oranında artarak, yıl sonunda 7,618'e yükselmiştir.

Banka şube sayısı (TCMB hariç, ulusal bankaların KKTC ve yabancı ülkelerdeki şubeleri dahil) 2000 yılında 7.837 olarak bankacılık tarihimizin en yüksek düzeyinde iken, Şubat/2001 krizinden sonra hızla azalarak 2003 yılında 5.963'e değin geriledikten sonra, izleyen yıllarda artış göstererek 2007 yılında 7.618 olarak, 2000 yıl düzeyine yaklaşmıştır. Son yıllarda banka şube sayısındaki artışa karşın, ülkemizin büyüklüğü ve nüfus sayısı dikkate alındığında banka şube sayısının yeterli olmadığı görülmektedir. 2006 yılı verilerine göre AB ülkelerinde her banka şubesi ortalama 2.183 kişiye hizmet verirken, ülkemizde "Nüfus/Şube Sayısı" 10.615'e yükselmektedir. Ülkemizin bazı bölgelerinin pazarla bütünleşememesi, aynı ekonomiden para ekonomisine geçememesi gibi nedenlerle, "Nüfus/Banka Şube Sayısı" oranının AB ülkelerine göre yüksek olması doğal olsa da, aradaki fark yine de önemli boyuttadır. Şube sayısına ilişkin veriler de bankacılık sektörümüzün yeterince gelişmemiş olduğu konusunda bir gösterge oluşturmaktadır.

Kriz sonrasında banka şube sayısındaki azalış, esas itibarıyla kamusal sermayeli bankalarla fon yönetimindeki bankalardan kaynaklanmıştır. 2005 yılından itibaren kamusal sermayeli mevduat bankalarının şube sayısında artış gözlenmektedir. Fon yönetimindeki banka sayısı "1"e indiğinden, bu kapsamdaki bankanın şube sayısını azaltması söz konusu değildir.

2002-2007 döneminde özel sermayeli ulusal bankaların şube sayısında bir artış gözlemlenmemektedir. Söz konusu bankaların 3.659 olan şube sayısı 2007 yılında da 3.625'tir.

Şube sayısında artış yabancı sermayeli bankalarda gözlenmiş, yabancı sermayeli bankaların Türkiye'deki şube sayısı 2002 yılında 206 iken, beş yıllık dönemde yaklaşık 7.5 kat artarak 2007 yılı sonunda 1.741'e yükselmiştir. Yabancı sermayeli bankaların şube sayısının mevduat (ticaret) bankaları içindeki payı 2002 yılında yüzde 3,4 düzeyinde iken, bu pay 2007 yılında yüzde 23,0'a yükselmiştir. Bu hızlı artışta yabancı bankaların yeni şubeler açmasından çok, söz konusu dönemde 7 ulusal sermayeli bankanın yabancı sermayeli banka statüsüne dönüşmesi etkili olmuştur.

II.2- Bankacılık Sektöründe Çalışanlar

Bankacılık sektöründe çalışanlar, çalışan sayısında 2002-2007 dönemindeki gelişmeler Tablo-IV'te verilmiştir.

TABLO-IV

Bankacılık Sektöründe Çalışanlar (Kişi)

Banka Grupları	2002	2003	2004	2005	2006	2007
I. Ticaret Bankaları	118.239	118.607	122.630	127.857	138.570	153.237
* Kamusal Sermayeli	40.158	37.994	39.467	38.046	39.223	41.056
* Özel Sermayeli	66.869	70.614	76.880	78.806	73.220	75.149
* Fon'daki Banka	5.886	4.518	403	395	333	325
* Yabancı Sermayeli	5.416	5.481	5.880	10.610	25.794	36.707
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4.942	4.642	4.533	4.401	4.573	5.322
TOPLAM	123.271	123.249	127.163	132.258	143.143	158.559

Kaynak: TBB

Bankacılık sektöründe çalışanların sayısı, TCMB dışında, bir önceki yıla göre yüzde 10,8 oranında artarak 158.559 kişiye yükselmiştir. Şubat/2001 krizi sonrası bankacılık sektöründe çalışan sayısında 50 bin dolayında azalış olmuş, çalışan sayısı 2003 yılında 123.249 olarak kriz sonrası en düşük düzeyine indikten sonra artış eğilimine girmiştir. Söz konusu dönemde kamusal sermayeli ticaret bankalarında çalışan sayısı yüzde 2,2 oranında artarken, ulusal sermayeli özel banka sayısının "20"den "11"e inmesine karşın çalışan sayısı yüzde 12,4 oranında artmıştır. Çalışan sayısında en hızlı artış yabancı sermayeli bankalarda gerçekleşmiş; söz konusu bankalarda çalışan sayısı 2002-2007 döneminde yüzde 578 düzeyinde artmış; yaklaşık "6"ya katlanmıştır. Bu artış yabancı bankaların yeni istihdam olanakları yaratmasından çok, 7 ulusal bankanın yabancı sermayeli banka statüsüne dönüşmesinden kaynaklanmıştır.

İstihdam azalışı fon yönetimindeki bankadan kaynaklanmış, fon yönetimindeki bankada çalışan sayısı, 2002-2007 döneminde 5.886'dan 325'e gerilemiştir.

2007 sonu itibariyle bankalarda çalışanların yüzde 96,6'sı mevduat (ticaret) bankalarında çalışmakta, kalkınma ve yatırım bankalarının banka çalışanları içindeki payı yüzde 3,4 düzeyinde bulunmaktadır.

2007 sonu itibariyle mevduat (ticaret) bankalarında çalışanların yüzde

49,0'u özel sermayeli ulusal bankalarda, yüzde 26,8'i kamusal sermayeli bankalarda, yüzde 24,0'ı yabancı sermayeli bankalarda, binde 2'si ise fon yönetimindeki bankalarda çalışmaktadırlar. Yabancı bankaların, mevduat bankalarında çalışan sayısı içindeki payı, inceleme döneminde yüzde 4,6'dan yüzde 24,0'a yükselmiştir.

II.3- Bankaların Varlık (Aktif) Büyüklüğü ve Yapısı

Bankaların varlık (aktif) büyüklüğünde 2007 yılındaki gelişme, banka grupları itibariyle, bir önceki yıllarla karşılaştırmalı olarak Tablo-V'te verilmiştir.

TABLO-V

Bankaların Varlık (Aktif) Büyüklüğü (31 Aralık 2007)

Banka Grupları	TOPLAM VARLIK		DEĞİŞİM (07/06) %	
	YTL (Milyon)	USD (Milyon)	YTL	USD
I. Ticaret Bankaları	542.293	467.777	15.5	41.1
* Kamusal Sermayeli	163.585	141.107	14.2	39.4
* Özel Sermayeli	293.530	253.196	16.4	42.2
* Fon'daki Banka	843	727	(30.6)	(15.3)
* Yabancı Sermayeli	84.335	72.747	16.0	41.7
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	18.879	16.284	23.1	50.4
TOPLAM	561.172	484.061	15.8	41.4

Kaynak: TBB

Bankaların toplam varlıkları (aktifi) bir önceki yıla göre, YTL bazında yüzde 15,8 oranında artarak 562.172 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Mevduat (ticaret) bankalarının varlık toplamı yüzde 15,5 oranında artarken, kalkınma ve yatırım bankalarında varlık artışı yüzde 23,1 düzeyinde daha hızlı artmıştır.

2007 yılında, yıl sonu döviz kurlarına göre, YTL USD'ye karşı yaklaşık yüzde 18,2 oranında değer kazanmış, başka bir deyişle USD değer yitirmiştir. 2007 yıl sonu kuru USD=1.1593 YTL olarak alınarak, büyüklükler USD'ye çevrildiğinde, düşük USD değeri ile artışlar abartılı olarak hesaplanmaktadır. Yıl sonu kurları ile bankacılık sistemimizin aktif büyüklüğü 484.061 milyon USD olup; USD bazında varlık (aktif) artışı yüzde 41,4 olarak hesaplanmaktadır.

Bankalarda varlık artış hızı, bir önceki yıla göre YTL bazında yavaşlamış yüzde 22,1'den yüzde 15,8'e gerilemiştir. Varlık artış hızı mevduat (ticaret) ban-

kalarında YTL bazında yüzde 22,2'den yüzde 15,5'e gerilerken, kalkınma ve yatırım bankalarında yüzde 19,1'den yüzde 23,1'e yükselmiştir. Ancak varlık büyüklüğü açısından "Kalkınma ve Yatırım Bankaları", sektör toplamının yüzde 3,4'nün oluşturduğundan, söz konusu bankalardaki gelişmeler, sektördeki genel eğilimi etkilememektedir.

Bankaların varlıkları (aktif) önceki yıllara göre yavaşlayarak artmasına karşın; "Banka Varlıkları/GSYİH" oranı dramatik bir şekilde yüzde 87,0'dan yüzde 65,5'e gerilemiştir. Bu gerileyişte etken, TÜİK'in yeni ulusal gelir serisi geliştirmiş olmasıdır. Mevduat (ticaret) bankaları grubunda varlık artış hızları farklıdır. Ulusal özel mevduat bankası sayısının "14"ten "11"e gerilemesine karşın; varlık artış hızı, söz konusu bankalarda, yüzde 16,4 olarak diğer mevduat bankalarından daha hızlı olmuştur.

Yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısının "15"ten "18"e yükselmeye karşın, varlık (aktif) artış hızı yüzde 16 düzeyinde kalmıştır. Kamusal sermayeli mevduat bankalarının varlık artış hızı ise yüzde 14,2 olarak sektör ortalamasının altında kalmıştır. Fon yönetimindeki banka tasfiye sürecinde olduğundan giderek küçülmektedir.

2007 sonu itibarıyla banka gruplarının mevduat bankalarının toplam varlıkları içindeki payı özel sermayeli bankalar yüzde 54,1, kamusal sermayeli bankalar yüzde 30,2; yabancı sermayeli bankalar yüzde 15,6 şeklindedir. Kamusal sermayeli mevduat bankalarının sektördeki paylarında değişme eğilimi sürmektedir.

II.3.1- Banka Varlıklarının TP ve YP Olarak Dağılımı

Banka varlıklarının 2007 yılı sonu itibarıyla Türk Parası (TP) ve Yabancı Para (YP) olarak ayrımı, 2006 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-VI'te verilmiştir.

Banka varlıklarının TP ve YP olarak dağılımı ya da bileşimi 2007 yılında çok belirgin olmasa da 2006 yılına göre değişmiş; TP varlıklarının payı yüzde 66,4'ten yüzde 71,2'ye yükselirken, YP varlıklarının payı yüzde 33,6'dan yüzde 28,8'e gerilemiştir. TP varlıklarının getirisinin YP varlıklarının getirisinden daha yüksek oluşu, bankaları daha çok TP plasmana özendirilmektedir.

Varlıklarının TP-YP dağılımında, tüm banka gruplarında 2007 yılında TP varlıklarının varlık toplamı içindeki payı artmıştır. Bu bağlamda en belirgin gelişme yabancı sermayeli bankalarda olmuş; söz konusu bankalarda TP varlıkların payı yüzde 66,0'dan yüzde 75,3'e yükselmiştir. Yabancı bankalar, yabancı para ile

borçlanmakta, faiz arbitrajı yaparak TP plase etmekte, TP ile YP arasındaki faiz farkından yararlanmaktadır. 2007 yılında bilanço içi döviz pozisyon açığı en yüksek banka grubu yabancı sermayeli bankalardır.

TABLO-VI

Banka Varlıklarının TP-YP Yapısı (31 Aralık 2007-2006)

Banka Grupları	Tutar (Milyon YTL)				Pay (%)			
	2007		2006		2007		2006	
	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP
I. Ticaret Bankaları	385.103	157.190	311.471	157.948	71.0	29.0	66.4	33.6
* Kamusal Sermayeli	131.179	32.406	11.475	31.738	80.2	19.8	77.8	22.2
* Özel Sermayeli	189.662	103.868	150.883	101.378	64.6	35.4	59.8	40.2
* Fon'daki Banka	755	88	1.125	90	90.0	10.0	92.6	7.4
* Yabancı Sermayeli	63.507	20.828	47.988	24.742	75.3	24.7	66.0	34.0
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14.339	4.540	10.499	4.840	76.0	24.0	68.5	31.5
TOPLAM	399.442	161.730	321.970	162.788	71.2	28.8	66.4	3.6

Kaynak: TBB

Banka grupları itibariyle varlıkların TP-YP bileşimi arasında fark gözlenmektedir, kamusal sermayeli bankalarda TP varlıklarının payı yüzde 80 düzeyinde iken, bu pay yabancı sermayeli bankalarda yüzde 75,3'e, özel sermayeli bankalarda yüzde 64,6 düzeyine inmektedir. Bankalarda varlıkların TP-YP dağılımındaki bu farklılık, bir yerde kaynakların TP-YP bileşimindeki farklılığı da yansıtmaktadır. Özel sermayeli ticaret bankaları ile yabancı sermayeli bankalar, göreceli olarak daha yüksek oranda yabancı para kaynak kullanmakta, döviz pozisyon açığı vermektedirler.

II.4- Banka Kredilerinde Gelişmeler

2007 yılında banka kredilerinde gelişmeler, banka grupları itibariyle, bir önceki yıla göre değişim oranlarıyla birlikte Tablo-VII'de verilmiştir.

Banka kredileri 2007 yılında bir önceki yıla göre, cari fiyatlarla yüzde 28,7 oranında artarak 280.453 milyon YTL'ye yükselmiştir. USD bazında ise ulaştığı düzey 241.916 milyon USD'dir. 2007 yılında 2007 yılı sonu kuru ile USD YTL'ye karşı değer yitirdiğinden, USD bazında kredi artış hızı yüzde 57 düzeyinde hesaplanmaktadır. Bir önceki yıla göre banka kredilerinde YTL bazında belirgin bir yavaşlama gözlemlenmektedir. 2006 yılında banka kredilerinde cari fiyatlarla

artış hızının yüzde 42,5'ten yüzde 28,7'ye gerilemesine karşın, krediler banka varlıklarından ya da kaynaklarından daha hızlı arttığından, "Krediler/Varlık Toplamı" oranı yüzde 45,0'dan yüzde 50,0'a yükselmiştir. Daha açık bir deyişle bankalar kaynaklarının yüzde 50,0'ını kredi olarak vermektedirler. Bu gelişmeye karşın bankaların kaynak kullanımlarında kredilerin payı halen düşük düzeyde bulunmaktadır.

TABLO-VII
Banka Kredilerinde Gelişmeler (31/12/1007)

Banka Grupları	TOPLAM Krediler		Değişim (07/06) %	
	YTL (Milyon)	USD (Milyon)	YTL	USD
I. Ticaret Bankaları	269.029	232.062	29.3	57.9
* Kamusal Sermayeli	63.195	54.511	34.3	64.1
* Özel Sermayeli	153.041	132.012	28.1	56.5
* Fon'daki Banka	18	16
* Yabancı Sermayeli	52.775	45.523	27.4	55.6
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	11.424	9.854	15.5	
TOPLAM	280.453	241.916	28.7	57.1

Kaynak: TBB

Banka kredilerinin GSYİH oranı, TÜİK'in yeni ulusal gelir serisi nedeniyle yüzde 37,3'ten yüzde 32,7'ye gerilemiştir. Bu oran, ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler bir yana, orta gelirli ülkelerin alt grubuna göre dahi son derece düşüktür.

2007 yılında mevduat (ticaret) bankalarının kredileri yüzde 29,3 oranında artarken, kalkınma ve yatırım bankalarının kredilerinde artış hızı yüzde 15,5 düzeyinde kalmış; kalkınma ve yatırım bankalarının kredilerinin, toplam banka kredileri içindeki payı yüzde 4,1 düzeyine değin gerilemiştir.

Mevduat bankaları içinde banka grupları itibariyle kredi artış hızları farklı olmuştur. Kamusal sermayeli mevduat bankalarında kredi artış hızı yüzde 34,3 ile ilk sırada olurken, özel sermayeli bankalarda kredi artış hızı yüzde 28,1 düzeyinde olmuş; yabancı sermayeli bankalarda ise kredi artış hızı yüzde 27,4 düzeyinde kalmıştır. 2007 yılında yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısının "15"ten "18"e çıkmasına karşın, kredi artış hızının bir önceki yıla göre yüzde 218,8'den yüzde 27,4'e gerilemesi dikkat çekmektedir. 2007 yılında yabancı bankaların Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) alımına yöneldikleri gözlemlenmektedir.

Kredi artış hızlarının farklı oluşu, banka gruplarının, krediler içindeki paylarını etkilemiştir. Kamusal sermayeli bankaların payı yüzde 22,6'dan yüzde 23,5'e yükselirken; özel sermayeli ulusal bankaların payı yüzde 57,4'ten hafifçe yüzde 56,9'a, yabancı sermayeli bankaların payı da yüzde 19,9'dan yüzde 19,6'ya gerilemiş, belirgin bir değişme göstermemiştir.

II.4.1- Kredilerin Türlere Göre Dağılımı

Kredilerin türlere göre dağılımında farklı veriler almasına karşın, BDDK'nın Aralık/2007 Finansal Piyasalar Raporu'ndan faydalanarak, kredilerin 2007 yıl sonu itibariyle türlere göre dağılımı 2006 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-VIII'de verilmiştir.

TABLO-VIII

Türlere Göre Kredi Portföyünün Yapısı (%)

Kredi Türü	Aralık/2006	Aralık/2007
İşletme Kredileri	14.2	19.4
İhracat Kredileri	9.0	7.3
Tüketici Kredileri	21.9	24.3
* Konut	10.6	11.4
* Taşıt	3.1	2.2
* İhtiyaç	7.5	9.5
* Diğer	0.8	1.2
Kredi Kartları	10.4	10.1
Diğer Yatırım Kredileri	4.9	5.0
İhtisas Kredileri	5.5	5.4
İhracat Garantili Yatırım Kre.	0.9	0.5
İskonto ve İştira Senetleri	0.4	0.4
Diğer Krediler	32.8	32.6
TOPLAM	100.0	100.0

Kaynak: BDDK

Diğer krediler, gruplandırılmayanların yanı sıra kıymetli maden kredileri, faktoring işlemlerinden alacaklar, menkul değer alım kredileri, ithalat kredilerini de içermektedir.

Banka kredilerinin türler itibariyle 2007 yılında dikkati çeken gelişme, tüketici kredilerinin bir tür tüketici kredisi olan kredi kartlarıyla birlikte payının, artarak yüzde 34,4 düzeyine ulaşmasıdır. Tüketici kredileri içinde konut kredileri ilk

sırayı almakta, taşıt kredilerinin payı giderek azalmaktadır. Tüketici kredileri içinde dikkati çeken bir başka gelişme, ihtiyaç kredilerinin payının giderek artmakta oluşudur. İhtiyaç kredilerinin belirgin biçimde artışı, tüketicilerin gelir yetersizliği-ni kredilerle giderme eğiliminde olmalarının bir göstergesi olabilir.

Bankaların tüketici kredilerine yönelmeleri, talep artışı, riskin çok sayıda kredi kullanıcısına yayılması, efektif faiz oranlarının yüksekliği gibi nedenlerle açıklanabilir.

Krediler içinde yüzde 20,0 dolayında pay alan işletme kredilerinin bir bölümü de, kredili satışların, vadeli satışların fonlanmasına yönelik, bir tür dolaylı tüketici kredisi olarak nitelendirilebilir.

Banka kredileri içinde ihracat kredilerinin payı giderek azalmaktadır. 90'lı yılların sonlarında ihracat kredilerinin payı yüzde 20'ler düzeyinde iken bu pay 2006 yılında yüzde 9,0'a, 2007 yılında da yüzde 7,3'e değin gerilemiştir. İhracatın arttığı bir dönemde ihracat kredilerinin payının dramatik biçimde düşüşü, büyük ihracatçı firmaların yurtdışı kredi kullanımı ile açıklanabilir. Nitekim özel kesimin alış borçları giderek büyük boyutlu artmaktadır. İhracat garantili yatırım kredilerinin payındaki azalış da aynı gerekçe ile açıklanabilir. 2004 yılında da-hi krediler içinde yüzde 3,4 düzeyinde pay alan ihracat garantili yatırım kredile-rinin payı 2007 yılında binde 5 gibi ihmal edilebilir düzeye gerilemiştir.

Banka kredileri içinde yatırım kredilerinin payı genelde düşük düzeylerde dalgalanmaktadır. Yatırım kredilerinin banka kredileri içindeki payı 2006 yılında yüzde 4,9 iken 2007 yılında yüzde 5,0 olmuştur.

Büyük bölümünü tarım kredilerinin oluşturduğu ihtisas kredilerinin banka kre-dileri içindeki payı düşük düzeyini sürdürmektedir. İhtisas kredilerinin banka kre-dileri içindeki payı 2006 yıl sonunda yüzde 5,5 düzeyinde iken, 2007 yıl sonun-da yüzde 5,7 olmuştur.

Banka kredilerinin türler itibariyle dağılımı, kredilerin ekonomik büyümeye katkısı ve taşıdığı riskler açısından 2007 yılında da önceki yıllarda olduğu gibi soru işaretleri taşımaktadır.

II.4.2- Banka Kredilerinin Sektörel Dağılımı

Banka kredilerinin ana ekonomik alt sektörler itibariyle dağılımı Tablo-IX'da verilmiştir.

Kredilerin sektörel dağılımı konusunda TBB ve BDDK'nın yayımladığı rakam-lar arasında farklar bulunmaktadır. İncelemede TBB'nin "Bankalarımız 2007"

isimli 275 nolu yayınında yer alan rakamlar esas alınmıştır.

TABLO-IX
Kredilerin Sektörel Dağılımı (%)

SEKTÖR	31 Aralık 2007	31 Aralık 2006
	Kredi Payı	Kredi Payı
Tarım	4.6	4.3
Sanayi	23.3	24.2
* Madencilik	1.1	0.9
* İmalat Sanayii	20.9	22.1
* Elektrik, Gaz, Su	1.4	1.3
İnşaat	4.9	4.3
Hizmetler	26.0	26.5
* Ticaret	10.7	10.8
* Ulaştırma-İletişim	5.2	4.9
* Mali Kuruluşlar	4.9	5.5
* Diğer Hizmetler	5.2	5.3
Diğer	41.2	40.6
TOPLAM	100.0	100.0

Kaynak: TBB

Not: (1) Diğer hizmetler, otel ve lokanta hizmetlerini, gayrimenkul ve kiralama hizmetlerini, serbest meslek hizmetlerini, eğitim hizmetlerini, sağlık ve sosyal hizmetleri içermektedir.

(2) Diğer krediler, tüketici kredileri ile kredi kartlarını da içermektedir.

Kredilerin ekonomik sektörler itibarıyla 2007 yılındaki dağılımı, bir önceki yıla göre belirgin bir değişim göstermemektedir. Bu bağlamda imalat sanayinin payı yüzde 22,1'den yüzde 20,9'a gerilerken, inşaat sektörünün payının yüzde 4,3'ten yüzde 4,9'a; tüketici kredileri ile kredi kartlarını da içeren diğer kredilerin payı yüzde 40,6'dan yüzde 41,2'ye yükselmiştir.

Uzun süreli olarak kredilerin sektörel dağılımı incelendiğinde, tarım ve sanayi sektörü gibi üretken sektörlerinin paylarının azaldığı; buna karşı hizmetler ve tüketici kredilerinin paylarının giderek arttığı görülmektedir.

Üretken sektörlerin banka kredilerinden aldıkları pay, GSYİH'ya katkılarına göre düşük düzeyde bulunmaktadır. Banka kredilerinin sektörel dağılımı da kredilerin ekonomik büyümeye katkı yönünden olumlu yönlerinin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

II.4.3- Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı

Banka kredilerinin tutar olarak büyüklük ve müşteri sayısına göre dağılımı, 2006 yıl sonu ile karşılaştırmalı olarak Aralık/2007 itibariyle Tablo-X'da verilmiştir.

TABLO-X

Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı (%)

Kredi Dilimi	Aralık/2007		Aralık/2006	
	Müşteri Sayısı	Kredi Toplamı	Müşteri Sayısı	Kredi Toplamı
1 Milyon YTL +	0.06	40.55	0.05	42.36
501 Bin YTL-1 Milyon YTL	0.06	5.02	0.05	4.87
101 Bin YTL-500 Bin YTL	0.56	13.58	0.46	12.48
51 Bin YTL-100 Bin YTL	0.89	7.76	0.71	6.75
51 Bin YTL'den az	98.43	33.09	98.72	33.55
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: BDDK

2007 sonu itibariyle kredi müşterilerinin binde 6'sı toplam kredilerin yüzde 40,55'ini kullanmaktadır. 1 milyon YTL'den fazla kredi kullanan bu grupta kişi başına kredi kullanımı 5.494 bin YTL'dir. Buna karşı 51 bin YTL'den daha az kredi kullanan kredi müşterilerinin sayısı, toplam kredi müşterilerinin yüzde 98,43'ünü oluşturmaktadır. Başka bir anlatımla kredi müşterilerinin 98,43'ü kredilerin ancak üçte birini (yüzde 33,09) kullanmaktadır.

Tablo-X'da izlenebileceği gibi kredilerin büyüklük ve müşteriler arasında dağılımında 2007 yılı ile 2006 yılı arasında belirgin bir değişiklik yoktur. Ancak üst dilim kredi kullananların sayısı binde 5'ten binde 6'ya yükselmiştir. 51 bin YTL'den az kredi kullananların sayısı göreceli olarak azalarak yüzde 98,72'den yüzde 98,43'e gerilemiş, bu gruptan daha yüksek kredi dilimi kullanımlarına kaymalar olmuştur.

Kredilerin müşteriler arası dağılımında dengesizlik, kredi müşterilerinin ancak yüzde 1,2'sinin kredilerin yüzde 45,0'dan fazlasını kullanmaları, kredi portföylerinin riskli olduğunu göstermektedir.

II.4.4- Banka Kredilerinin TP ve YP Dağılımı

Banka grupları itibariyle kredilerin TP ve YP dağılımı, 2007 ve 2006 yılları itibariyle karşılaştırmalı olarak Tablo-XI'de verilmiştir.

TABLO-XI**Banka Kredilerinin TP-YP Dağılımı**

Banka Grupları	Tutar (Milyon YTL)		Pay (%)	
	Aralık/2007	Aralık/2006	Aralık/2007	Aralık/2006
I. Ticaret Bankaları	269.029	208.010		
TP	201.829	153.046	75.0	73.6
YP	67.200	54.964	25.0	26.4
* Kamusal Sermayeli	63.195	47.060		
TP	53.516	39.077	84.5	83.0
YP	9.879	7.993	15.5	17.0
* Özel Sermayeli	153.041	119.499		
TP	106.153	82.856	69.4	69.3
YP	46.888	36.643	30.6	30.7
* Yabancı Sermayeli	52.775	41.431		
TP	42.345	31.097	80.2	75.1
YP	10.430	10.334	19.8	24.9
* Fon'daki Banka	18	20		
TP	14	16	77.8	75.0
YP	4	4	22.2	25.0
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	11.424	9.889		
TP	8.136	6.534	71.2	66.1
YP	3.288	3.355	28.8	33.9
SEKTÖR TOPLAMI	280.453	217.899		
TP	209.965	159.580	74.9	73.2
YP	70.488	58.319	25.1	26.8

Kaynak: TBB

2007 yıl sonu itibariyle banka kredilerinin yüzde 74,9'u Türk Parası, ancak yüzde 25,1'i yabancı para türündedir. Ticaret bankalarının kredilerinin TP-YP olarak dağılımı, yüzde 75,0 TP, yüzde 25,0 YP şeklinde iken; kalkınma ve yatırım bankalarında bu oranlar biraz farklı olup, yüzde 71,2 TP, yüzde 28,8 YP şeklindedir.

Kredilerin para cinslerine göre dağılımı, 2007 yıl sonu itibariyle bir önceki yıla göre belirgin bir değişim göstermemekle beraber, yine de krediler içinde TP kredilerinin payının artması eğilimi sürmüştür. TP kredilerinin payı bir önceki yıla göre yüzde 73,2'den yüzde 74,9'a yükselirken, YP kredilerinin payı yüzde

26,8'den yüzde 25,1'e gerilemiştir.

TP kredilerinin getirisinin yüksek olmasının yanı sıra banka kredileri arasında tüketici kredileriyle kredi kartlarının paylarının artması, kredilerin para türleri itibariyle dağılımını etkilemektedir. BDDK'nın verilerine göre, 2007 sonu itibariyle kredi kartlarının yüzde 99,8'i, tüketici kredilerinin tamamı TP cinsinden kullanılmaktadır.

Banka grupları itibariyle kredilerin TP-YP dağılımı incelendiğinde, kamusal sermayeli mevduat bankalarının ağırlıklı olarak TP cinsinden kredi verdikleri görülmektedir. Kamusal sermayeli mevduat bankalarının kredileri içinde TP cinsinden kredilerin payı yüzde 84,5'e değin yükselmektedir. Yabancı sermayeli mevduat bankalarında TP kredilerin payı yüzde 80,2 gibi yüksek düzeyde olup, bir önceki yıla göre "5" puanlık bir artış göstermektedir. Özel sermayeli ulusal bankalarda ise TP kredilerinin payı yüzde 69,4 düzeyinde olup, bir önceki yıla göre hemen hemen değişme göstermemektedir.

Bankaların kaynak yapıları ile kredilerin TP-YP dağılımı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. YP kaynakları göreceli olarak yüksek olan bankalar, aşırı kur riski taşımamak için YP kredilere daha fazla ağırlık vermektedirler.

Döviz tevdiat hesaplarının (DTH) artış hızının yavaşlaması, özel ve yabancı bankaların faiz arbitrajı yaparak, maliyeti göreceli olarak düşük sendikasyon kredileri kullanarak, bunun bir bölümünü TP kredi vermede kullanmaları, kredilerin para cinsleri itibariyle dağılımında, TP kredilerinin payının artması etkili olmuştur.

II.4.5- Takipteki Krediler

Takipteki ya da tahsili gecikmiş alacaklarda (TGA) ve takipteki kredilerin brüt tutarının (karşılık ayrılmadan önceki tutarlarının) kredilere oranındaki 2007 yılındaki gelişmeler, 2006 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-XII'de verilmiştir.

2007 yılında bankaların takipteki kredilerinin (tahsili gecikmiş alacaklarının -TGA-) kredi toplamına oranı, bir önceki yıla göre düşmüştür. Tahsili gecikmiş krediler/Toplam krediler oranı 2006 yılı sonunda yüzde 3,8 düzeyinde iken 2007 yılı sonunda hafifçe yüzde 3,5'e gerilemiştir. Takipteki krediler/Krediler oranı bir önceki yıla göre, kamusal sermayeli yüzde 5,1'den, yüzde 4,1'e, özel sermayeli bankalarda yüzde 3,8'den yüzde 3,6'ya gerilerken, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 2,4'ten yüzde 2,9'a yükselmiştir. Kalkınma ve yatırım bankaları grubunda da anılan oran yüzde 1,9'dan yüzde 1,4'e gerilemiştir.

TABLO-XII**Takipteki Krediler (Alacaklar) -TGA- (%)**

Banka Grupları	Takipteki Krediler/Toplam Kredi		Özel Karşılık/Takipteki Kredi	
	Aralık/2007	Aralık/2006	Aralık/2007	Aralık/2006
I. Ticaret Bankaları	3.6	3.8	88	91
* Kamusal Sermayeli	4.1	5.1	96	97
* Özel Sermayeli	3.6	3.8	87	88
* Yabancı Sermayeli	2.9	2.4	81	87
* Fon'daki Banka	434.0	472.0	84	87
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	1.4	1.9	93	95
SEKTÖR TOPLAMI	3.5	3.8	88	91

Kaynak: TBB

Tahsili gecikmiş kredilerin toplam kredilere oranının düşmesine karşın, varlık toplamına oranı hafifçe yükselmiş yüzde 1,7'den yüzde 1,8'e yükselmiştir.

Döviz kurlarının düşük oluşu, bankaların tüketici kredilerine yönelmeleri, tahsili gecikmiş kredilerini yeniden yapılandırmaları, takipteki kredilerin gerek toplam varlık gerek toplam krediler içindeki paylarının belirgin biçimde düşmesinde etkili olmuştur.

Bankaların takipteki kredileri için ayırmış oldukları özel karşılıkların oranı bir önceki yıla göre yüzde 91'den yüzde 88'e gerilemiştir. Bu gerileyişle yabancı sermayeli bankaların "Özel Karşılıklar/Takipteki Krediler" oranının yüzde 87'den yüzde 81'e gerilemesi etkili olmuştur. Böyle olmakla beraber, özel karşılık oranının yüksekliği bankaların takipteki alacakları için yeterli karşılık ayırdıklarını, zarar yazdıklarını göstermektedir. Karşılık ayrılmış takipteki kredilerin net tutarının varlık (aktif) toplamına oranı da 2007 yılı sonunda binde 3 gibi çok düşük düzeyde bulunmaktadır.

II.5- Mevduattaki Gelişmeler

Mevduat (ticaret) bankalarının ana kaynağını, kaynakların yaklaşık üçte ikisini oluşturan mevduatta 2007 yılındaki gelişmeler, bir önceki yıllara karşılaştırmalı olarak Tablo-XIII'te verilmiştir.

2007 yılında mevduat, cari fiyatlarla yüzde 14,1 oranında artarak 356.984 milyon YTL'ye ulaşmıştır. USD olarak, yıl sonu kurlarıyla birlikte ulaştığı boyut 307.930 milyon USD'dir. 2007 yılında mevduat artış hızı, önceki yıla göre ya-

başlamış, YTL bazında yüzde 23,4'ten yüzde 14,1'e gerilemiştir. Mevduat artış hızının son yıllarda yavaşladığı gözlemlenmektedir.

TABLO-XIII

Bankalarda Mevduat (31 Aralık 2007)

	Tutar		Değişim (07/06) (%)	
	YTL (Milyon)	USD (Milyon)	YTL	USD
Mevduat	356.984	307.930	14.1	39.4
TP	232.488	200.541	20.6	47.3
YP	124.496	107.389	3.7	26.7

Kaynak: TBB

Mevduatın GSYİH'ya oranı 2007 yılında, bir önceki yıla göre yüzde 53,6'dan yüzde 41,7'ye gerilemiştir. Ancak Mevduat/GSYİH oranının gerilemesinde, mevduat artış hızının yavaşlaması değil, TÜİK'in geliştirdiği yeni ulusal gelir serisi etkili olmuştur.

Mevduatta TP ve YP mevduatın artış hızları farklı olmuş, TP mevduatın artış hızı yüzde 20,6 düzeyinde olurken, YP mevduatın artış hızı yüzde 3,7 düzeyinde kalmıştır. TP mevduatın artış hızı bir önceki yıla göre, sırasıyla yüzde 20,4 ve, yüzde 20,6 olarak hemen hemen değişme göstermezken, YP mevduatın artış hızı dramatik biçimde yüzde 28,5'ten yüzde 3,7'ye gerilemiştir. Bu gerileyişte YTL'nin özellikler USD'ye karşı değer kazanması etkili olmuş; YP mevduatın yıl sonu düşük USD kuru ile değerlendirilmesi, YP mevduatının artış hızının bir ölçüde düşük hesaplanmasına yol açmıştır.

2007 yılında TP ve YP mevduat artış hızlarının çok farklı oluşu, mevduatın para türleri itibariyle bileşimini (kompozisyonunu) de değiştirmiş; bir önceki yıla göre TP mevduatın payı yüzde 61,6'dan yüzde 65,6'ya yükselirken, YP mevduatın payı yüzde 38,4'ten yüzde 34,9'a gerilemiştir. Döviz kurundaki oynamalar, TP mevduat faizi ile YP mevduat faizi arasındaki farkın boyutu, mevduatın yıllar itibariyle TP ve YP olarak bileşimini, dağılımını etkilemiştir.

II.5.1- Mevduatların Banka Grupları Arasındaki Dağılımı

Mevduatın, 2007 yıl sonunda banka grupları arasındaki dağılımı ve bir önceki yıla göre değişim yüzdeleri Tablo-XIV'te verilmiştir.

2007 yılında mevduat artış hızı banka grupları arasında farklı olmuş; mevduat özel sermayeli ulusal bankalarda yüzde 14,8 oranında artarken kamusal

sermayeli bankalarda yüzde 14,6 olarak buna yakın bir düzeyde olmuş; yabancı sermayeli bankaların sayısının "15"ten "18"e yükselmesine karşın mevduat artış hızı yüzde 10,9 düzeyinde kalmıştır.

TABLO-XIV

Mevduatın Banka Grupları Arasındaki Dağılımı (31 Aralık 2007)

Banka Grupları	Tutar (Milyon YTL)	Pay (%)	Değişim (%)
* Kamusal Sermayeli	127.953	35.8	14.6
* Özel Sermayeli	177.528	49.7	14.8
* Yabancı Sermayeli	51.467	14.4	10.9
* Fon'daki Banka	36	0.1	(28.0)
TOPLAM	356.984	100.0	14.1

Kaynak: TBB

Mevduat artış hızlarının farklı oluşu, banka gruplarının toplam mevduat içindeki paylarını da etkilemiştir. 2007 yıl sonu itibariyle mevduatın banka grupları arasındaki dağılımı şöyledir: Ulusal sermayeli bankalar yüzde 49,9; kamusal sermayeli bankalar yüzde 35,8, yabancı sermayeli bankalar yüzde 14,4...

II.5.2- Mevduatın Türleri Göre Dağılımında

2007 yıl sonunda mevduatın türlere göre dağılımı ve bu dağılımda bir önceki yıla göre oluşan değişimler Tablo-XV'te verilmiştir.

TABLO-XV

Mevduatın Türleri Göre Dağılımı (31 Aralık 2007)

Mevduat Türü	Tutar	Pay (%)	Değişim (%)	
	Milyon (YTL)	2007	2006	2007/2006
Tasarruf Mevduatı	139.547	39.1	35.7	25.3
Resmî Kuruluşlar Mev.	14.275	4.0	3.2	42.6
Ticari Kuruluşlar Mev.	48.770	13.7	12.7	23.4
Bankalararası Mevduat	12.450	3.5	4.5	(10.8)
Diğer Kuruluşlar Mev.	21.908	6.2	6.8	4.4
Döviz Tevdiat (DTH)	119.609	33.5	37.0	3.6
Depo Hesapları	153	...	0.1	...
TOPLAM	356.712	100.0	100.0	14.1

Kaynak: TBB

2007 yılında türler itibariyle de mevduat artış hızlarının farklı oluşu, mevduatın türler itibariyle de bileşimini, kompozisyonunu değiştirmiştir. 2007 yılında en hızlı artan mevduat türü, yüzde 42,6 ile resmi kuruluşlar mevduatı olmuş; onu yüzde 25,3 oranında artışla tasarruf mevduatı, yüzde 23,4 oranında artışla ticari kuruluşlar mevduatı, yüzde 4,4 oranında artışla diğer kuruluşlar mevduatı izlemiştir; döviz tevdiatında (DTH) artış yüzde 3,6 düzeyinde kalmış; bankalar arası mevduat ise yüzde 10,8 oranında azalmıştır. DTH'larda artış hızının sınırlı olmasının yanı sıra bir bölümü YP türünden olan bankalar arası mevduatın azalışı, mevduatın TP-YP kompozisyonunu etkilemiştir.

Tasarruf mevduatı, gerçek kişilerin açtıkları ticari işlemlere konu olmayan mevduat, ekonomik açıdan hane halkı mevduatı, ortalama mevduat artış hızının üstünde artış gösterdiğinden, toplam mevduat içindeki payı yüzde 35,7'den yüzde 39,1'e yükselmiştir. Ancak tasarruf mevduatının artış hızı, bir önceki yıla göre hafifçe yüzde 26,5'ten yüzde 25,3'e gerilemiştir. Genel bütçeli idareler, katma (özel) bütçeli idareler ve yerel yönetimlere ait, resmi kuruluşlar mevduatı 2007 yılında en hızlı artan mevduat türü olmuş, mevduat içindeki payı yüzde 3,2'den yüzde 4,0'a yükselmiştir.

2006 yılında yüzde 2,9 gibi çok düşük düzeyde artan ticari kuruluşlar mevduat artış hızı 2007 yılında yüzde 23,4'e yükselmiş ve ticari kuruluşlar mevduatının toplam mevduat içindeki payı yüzde 12,7'den yüzde 13,7'ye yükselmiştir.

2007 yılında yabancı bankaların, daha az bankalar arası mevduattan yararlanmaları, bankalar arası mevduatta azalış yanı sıra, söz konusu mevduatın toplam mevduat içindeki payı yüzde 4,5'ten yüzde 3,5'e gerilemiştir.

YTL'nin yabancı paralara karşı değer kazanması ve yabancı paraların faizinin düşüklüğü DTH'ların toplam mevduat içindeki payının düşmesine yol açmaktadır. Nitekim 2007 yılında DTH'ların toplam mevduat içindeki payı yüzde 37,0'dan yüzde 33,5'e gerilemiştir.

II.5.3- Banka Grupları İtibariyle Mevduat Yapısındaki

Banka grupları itibariyle mevduat bileşimi 2007 sonu itibariyle Tablo-XVI'da verilmiştir.

Mevduatın kompozisyonu, bileşimi açısından kamusal sermayeli bankalarla, özel ve yabancı bankalar arasında fark bulunmakta olup, bu farklılık 2007 yılında da gözlemlenmiştir.

TABLO-XVI**Banka Gruplarının Mevduat Yapısı**

Mevduat Türü	Kamusal Sermayeli	Özel Sermayeli	Yabancı Sermayeli
Tasarruf Mevduatı	44.8	36.2	35.0
Resmi Kuruluşlar Mev.	9.1	1.3	0.7
Ticari Kuruluşlar Mev.	10.8	15.9	13.0
Bankalararası Mevduat	1.9	3.1	8.8
Diğer Kuruluşlar Mev.	12.3	3.3	0.7
Döviz Tevdiatı	21.1	40.1	41.8
Depo Hesapları	...	0.1	...
TOPLAM	100.0	100.0	100.0

Kaynak: TBB

Not: Fon'daki bankanın toplam mevduat içindeki payı binde birin altına düştüğünden tabloya alınmamıştır.

Kamusal sermayeli bankalarda tasarruf mevduatı yüzde 44,8 payda ağırlıklı mevduat türünü oluştururken; tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payı özel sermayeli bankalarda yüzde 36,2, yabancı sermayeli bankalarda da yüzde 35,0 olmaktadır. Bu bağlamda 2007 yılında dikkati çeken gelişme yabancı bankalarında bankalar arası mevduat yerine tasarruf mevduatına yönelmeleri olmuştur. Nitekim yabancı sermayeli bankaların mevduat yapıları 2007 yılında belirgin bir gelişme göstermiş; bankalar arası mevduatın payı yüzde 17,9'dan yüzde 8,8'e düşerken, tasarruf mevduatının payı yüzde 23,9'dan yüzde 35,0'e yükselmiştir.

DTH'lar ülkemizde daha çok özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankalarda toplanmaktadır. Kamusal sermayeli bankalarda mevduat içinde DTH'ların payı yüzde 21,1 düzeyine inerken, özel sermayeli bankalarda yüzde 40,1'e, yabancı sermayeli bankalarda da yüzde 41,8'e yükselmektedir.

Resmi mevduatın büyük bölümünün yasal düzenleme gereği TCMB'de, TCMB şubesi olmayan yerlerde de resmi muhabiri olan T.C. Ziraat Bankası'nda toplanması gerektiğinden; resmi mevduatın kamusal sermayeli bankaların mevduatı içindeki payı yüzde 12,3'e yükselmektedir.

Ticari kuruluşlar mevduatının, özel bankaların mevduat toplamı içindeki payı yüzde 15,9'a yükselirken, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 13,0'a, kamusal sermayeli bankalarda ise yüzde 10,8'e gerilemektedir. Ticari kuruluşlar mevduatının izlenen kredi politikası ile yakın ilişkisi vardır. Özel ticari ve sınai kuru-

luşları fonlayan bankalarda ticari mevduatın, mevduat bileşimi içinde daha büyük pay alması değildir.

Diğer kuruluşlar mevduatının çok önemli bölümünü, sosyal güvenlik kurumları mevduatı, dernek, vakıf ve sendikaların mevduatı, oda ve birliklerin mevduatı oluşturmaktadır. Bu tür mevduat daha çok T. Vakıflar Bankası'nda toplandığından, diğer kuruluşlar mevduatının kamusal sermayeli bankalar içindeki payı yüzde 12,3'e değin yükselmektedir.

II.5.4- Tasarruf Mevduatının Hesap Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Tasarruf mevduatının 2007 sonu itibariyle hesap büyüklüğü ve hesap adedine göre dağılımı Tablo-XVII'de verilmiştir.

TABLO-XVII

Tasarruf Mevduatının Büyüklük ve Hesap Adedine Göre Dağılımı

Mevduat Hesap Dilimi (YTL)	Hesap Sayısı (Adet)	Hesap Sayısı İçinde Pay (%)	Mevduat İçinde Pay (%)
0-50	59.639.065	79.851	0.116
51-250	5.280.541	7.070	0.497
251-1000	3.515.002	4.706	1.311
1001-5.000	3.084.373	4.130	5.311
5001-25.000	2.127.889	2.849	17.537
25001-100.000	828.619	1.110	27.672
100.001 +	212.430	0.284	47.556
TOPLAM	74.687.919	100.-	100.-

Kaynak: TBB

2007 sonu itibariyle bankalarda tasarruf mevduatı hesap sayısı 74.687.919 olarak ülke nüfus sayısından fazladır. Ancak hesap sayısı olarak bir önceki yıla göre 5 milyon 150 bin dolayında azalış göstermektedir. 2007 yılında küçük tutarlı hesapların kapatılması ve/veya zaman aşımına uğrayan hesapların TMSF'ye devri hesap sayısında azalışa yol açmıştır. Hesap sayısında büyük, yaklaşık 4.655 bin hesap azalışı, 0.50 YTL, en düşük hesap diliminde gerçekleşmiştir. Alt dilime giren hesapların büyük bölümü ufak tutarlı hareket göstermeyen hesaplardan oluşmaktadır.

Tablo-XVII'nin ortaya koyduğu gibi, hesapların yaklaşık yüzde 91,6'sı, tutarı 1.000 YTL'nin altında olan hesap dilimlerinde toplanmıştır. Buna göre, sözü edilen grubun toplam mevduat içindeki payı yüzde 2,0 düzeyinin dahi altındadır.

Tutarı 25.000 YTL'den fazla olan hesapların toplam hesap sayısı içindeki payı yaklaşık yüzde 1,4 olmasına karşın toplam mevduat içindeki payı yüzde 75,2 düzeyindedir.

100.000 YTL'nin üstünde tasarruf mevduatına sahip hesap, hesap sayısı olarak binde 3'ün altında paya sahip olmasına karşın, toplam mevduat içindeki payı yüzde 47,6'dır. 100.000 YTL üstünde tasarruf mevduatına sahip olanların toplam mevduat içindeki payları giderek artmaktadır. Tablo-XVII, Türkiye'de gelir ve servet dağılımının ne denli dengesiz olduğunu ortaya koyan göstergelerden biridir. Tablonun geçmiş yıllarla karşılaştırılması da dengesizliğin giderek arttığını göstermektedir.

II.6- Banka Özkaynakları

2007 sonu itibariyle bankaların özkaynakları, banka grupları itibariyle, bir önceki yıla göre değişim yüzdeleriyle Tablo-XVIII'de verilmiştir.

TABLO-XVIII

Banka Özkaynakları (31 Aralık 2007)

Banka Grupları	Tutar		Değişim (07/06) %	
	YTL (Milyon)	USD (Milyon)	YTL	USD
I. Ticaret Bankaları	64.534	55.666	27.9	56.4
* Kamusal Sermayeli	16.828	14.516	14.4	38.5
* Özel Sermayeli	35.896	30.964	35.5	65.6
* Fon'daki Banka	665	574	(22.9)	(5.7)
* Yabancı Sermayeli	11.145	9.613	34.5	64.0
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	8.952	7.722	18.3	42.2
SEKTÖR TOPLAMI	73.486	63.388	26.6	54.8

Kaynak: TBB

Eksileri () içinde gösterilmektedir.

Bankaların özkaynakları, 2007 yılında cari fiyatlarla bir önceki yıla göre yüzde 26,6 oranında artarak 73.486 milyon YTL'ye yükselmiştir. Yıl sonu döviz kuruna göre USD bazında banka özkaynaklarında artış, USD'nin değer yitirdi nedeniyle yüzde 54,8 gibi yüksek düzeyde olmuş; banka özkaynakları 63.388 milyon USD'lik bir boyuta ulaşmıştır. 2007 yılında banka özkaynaklarındaki artış, bir önceki yıl düzeyi yüzde 14,0'ın üstünde gerçekleşmiştir.

Banka özkaynaklarındaki artış özel ulusal yabancı bankalardan kaynaklan-

mıştır. Özel sermayeli bankalarda özkaynaklar YTL bazında yüzde 35,5, yabancı bankalarda yüzde 34,5 düzeyinde olurken, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 14,4 düzeyinde kalmıştır.

2007 yılında da özkaynak artış hızı ticaret bankaları ile yatırım bankalarında farklı olmuş; ticaret bankalarında artışı yüzde 27,9 gibi daha yüksek düzeyde gerçekleşirken, kalkınma ve yatırım bankalarında yüzde 18,3 olmuştur.

Yabancı bankalarda özkaynak artışının önemli bir bölümü, bu kategori mevduat bankalarının sayısının "15"ten "18"e yükselmesinden kaynaklanmıştır.

Banka hisse senetlerinin blok olarak yabancılara satışı, İMKB'de işlem gören banka hisse senedi sayısının artması, sonuçta bankaların özkaynaklarını arttırmakta, hisse senetlerinin el değiştirmesine yol açarak, mülkiyet yapısını değiştirmektedir.

II.6.1- Özkaynak Yapısı

Bankaların 2007 sonu itibariyle özkaynak yapıları ya da özkaynak oluşumu, 2006 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-XIX'da verilmiştir.

TABLO-XIX

Bankaların Özkaynak Yapısı

Tutar	(Milyon YTL)		Değişim (07/06)
Özkaynak	Aralık/2007	Aralık/2006	(%)
Ödenmiş Sermaye	30.501	25.285	20.6
Kâr Yedekleri (1)	12.875	8.319	54.8
Sermaye Yedekleri (2)	5.701	2.598	119.4
Enflasyon Düzeltme Farkı	10.077	10.857	(7.2)
Dönem Net Kârı	14.332	10.967	30.7
TOPLAM	73.486	58.026	26.6

Kaynak: TBB

Not: (1) Geçmiş yıl zararları kar yedeklerinden üretilmiştir.

(2) Enflasyon düzeltme farkı sermaye yedekleri içinde değil ayrıca gösterilmiştir. Enflasyon düzeltme farkı, diğer sermaye yedeklerini de içermektedir.

(3) Azalışlar () gösterilmektedir.

Bankalarda özkaynak üç ana ögeden; (i) ödenmiş sermaye, (ii) kâr yedekleri (kârdan ayrılan yedek akçeler), (iii) sermaye yedeklerinden (hisse senedi ihraç primi, menkul değer değer artış fonu, yeniden değerlendirme fonu, ödenmiş sermaye

enflasyon düzeltme farkı) oluşmaktadır. Dönem net karı bu tutara eklenmekte, geçmiş yıllar zararları ve varsa dönem zararı bu tutardan indirilmektedir.

2007 yıl sonu itibariyle bankacılık sektörünün toplam özkaynağının yüzde 41,5'ini ödenmiş sermaye; yüzde 17,5'ini kâr yedekleri, yüzde 7,8'ini enflasyon düzeltme farkı hariç sermaye yedeklerinden, yüzde 13,7'si enflasyon düzeltme farkından, yüzde 19,5'i de dönem net kârından oluşmaktadır.

Sektörün özkaynak yapısı 2007 yılında 2006 yılına göre sınırlı ölçüde de olsa değişmiştir. Ödenmiş sermaye ve enflasyon düzeltme farkının, özkaynaklar içindeki payının azalmasına karşılık, diğer özkaynak öğelerinin payları artmıştır. Özkaynaklar içinde ödenmiş sermayenin payı yüzde 43,6'dan yüzde 41,5'e, enflasyon düzeltme farkının payı da yüzde 18,6'dan yüzde 13,7'ye gerilemiş; buna karşı kâr yedeklerinin payı yüzde 14,1'den yüzde 17,5'e; dönem net kârının payı da yüzde 19,0'dan hafifçe yüzde 19,5'e yükselmiştir. Büyük artış ve katkı enflasyon düzeltme farkı dışındaki sermaye yedeklerinden gelmiştir. Bu bağlamda hisse senetleri ihraç primleri, menkul değer değerlendirme farklarının katkısı büyüktür. Bu iki kalem İMKB'nin olumlu gelişme gösterdiği dönemlerde özkaynaklara katkıda bulunur. 2008 yılında İMKB'de şiddetli fiyat düşüşünü, özellikle menkul değer değerlendirme farkları üzerinde olumsuz etki doğurması olasıdır.

Enflasyon düzeltme farkı, menkul değer değerlendirme farkları, değer artış fonu gibi kalemler bankalara yeni kaynak girişi sağlamazlar, özkaynakları hesaben arttırmırlar. Ayrıca ödenmiş sermaye artışı, enflasyon düzeltme farklarının, kâr yedeklerinin sermayeye eklenmesinden kaynaklanıyorsa, bu işlemlerde bankaya yeni kaynak girişi sağlamaz. Bankalarda özkaynak artışının sağlıklı olabilmesi için; artışın özellikle kâr yedeklerinde artıştan kaynaklanması uygun olur. Ödenmiş sermaye artışlarında da, artışın nakden olması, bankaya yeni kaynak sağlar.

II.6.2- Bankaların Serbest Özkaynakları ve Özkaynak Yeterliliği

Bankaların serbest özkaynakları ve özkaynakların varlık finansmanındaki payı, 2007 sonu itibariyle 2006 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-XX'de verilmiştir.

Banka varlıklarının (aktifin) finansmanında özkaynak artışı ya da payı, 2007 yılında bir önceki yıla göre, sektör genelinde yüzde 12,0'dan yüzde 13,1'e yükselmiştir. Kalkınma ve yatırım bankaları grubunda varlık finansmanında özkaynak katkısının yüzde 49,3'ten yüzde 47,4'e gerilemesine karşın, mevduat (ticaret) bankalarında oranın yüzde 10,7'den yüzde 11,9'a yükselmesi; sektör genelinde

Özkaynak/Aktif Toplamı oranının yüzde 12,0'dan yüzde 13,1'e yükselmesine olanak vermiştir. Bankalar genelinde özsermaye artışının yüzde 26,6 olarak, aktif artışı yüzde 15,8'den daha hızlı oluşu, doğal olarak Özkaynak/Aktif (Varlık) Toplamı oranını yükseltmiştir.

TABLO-XX

Bankalarda Serbest Özkaynak ve Özkaynak/Aktif Toplamı Oranı (31 Aralık 2007)

Banka Grupları	Serbest Özkaynak		Özkaynak/Aktif (%)		Ser. Özkay./Aktif (%)	
	Tutar (Milyon YTL)	Değişim (07/06) (%)	2007	2006	2007	2006
I. Ticaret Bankaları	42.382	38.0	11.9	10.7	7.8	6.5
* Kamusal Sermayeli	13.161	14.1	10.3	10.4	8.0	8.0
* Özel Sermayeli	20.427	67.4	12.2	10.5	7.0	4.8
* Fon'daki Banka	592	(24.7)	78.9	70.9	70.2	64.6
* Yabancı Sermayeli	8.202	31.9	13.2	11.4	9.7	8.5
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	8.366	17.8	47.4	49.3	44.3	46.3
SEKTÖR	50.748	34.2	13.1	12.0	9.0	7.8

Kaynak: TBB

Not: Serbest özkaynak, özkaynak toplamından duran varlıkların (takipteki alacaklar, net+bağlı alacaklar+iştirakler+maddi duran varlıklar, net+satış amacıyla elde tutulan duran varlıklar) indirilmesi yolu ile hesaplanmaktadır.

Eksiler () içinde gösterilmektedir.

Mevduat (ticaret) bankaları grubunda, kamusal sermayeli bankalarda özkaynak artışı sınırlı düzeyde kaldığından anılan oran yüzde 10,4'ten hafifçe yüzde 10,3'e gerilemiştir. Buna karşı 2007 yılında özkaynaklarını güçlendiren özel ve yabancı bankalarda oran yükselmiştir. "Özkaynak/Varlık Toplamı" oranı özel sermayeli bankalarda yüzde 10,5'ten yüzde 12,2'ye yükselirken, yabancı sermayeli mevduat bankalarında da yüzde 11,4'ten yüzde 13,2'ye yükselmiştir.

Oran değerlendirilirken bankaların özkaynak yapısı ve varlıkların risk derecesi dikkate alınmalıdır. Bankaların özkaynaklarının önemli bölümünün, bankalara kaynak girişi sağlamayan enflasyon düzeltmesinden, yeniden değerlemeden kaynaklanmasını, bankaların daha yüksek Özkaynak/Varlık Toplamı oranı ile çalışmasını gerekli kılmaktadır.

Bankaların serbest özkaynakları bir önceki yıla göre yüzde 34,2 oranında artarak 50.748 milyon YTL'ye yükselmiştir. Serbest özkaynaklar, ticaret (mevdu-

at) bankalarında yüzde 38,0 oranında artarken, kalkınma ve yatırım bankalarında serbest özkaynak artış hızı yüzde 17,8 oranında olmuştur.

Bankaların serbest özkaynaklarında artış, serbest özkaynakların varlık (aktif) finansmanındaki payının da yüzde 7,8'den yüzde 9,0'a yükselmesine yol açmıştır. Bu yükselişte özellikle anılan oranın özel sermayeli bankalarda yüzde 4,8'den yüzde 7,0'ye, yabancı bankalarda da yüzde 8,5'ten yüzde 9,7'ye yükselmesi etkili olmuştur. Kamusal sermayeli mevduat bankalarında ise oran, her iki yılda da yüzde 8,0 olarak değişim göstermemiştir.

Bankaların serbest özkaynaklarının artışı, 2007 yılında özkaynak artışının oluşan varlık yatırımlarından çok daha fazla olduğunu göstermektedir. Bankalarda "Özkaynak/Varlık Toplamı", "Serbest Özkaynak/Varlık Toplamı" oranlarının yükselmesi, mali açıdan olumlu gelişmeler olarak yorumlanmalıdır.

II.7- Banka Kaynaklarının TP ve YP Olarak Dağılımı

Banka kaynaklarının 2007 yıl sonu itibariyle TP ve YP olarak dağılımı, yapısı ya da bileşimi 2006 yıl sonu ile karşılaştırmalı olarak, banka grupları açısından ayrıntılı olarak Tablo-XXI'de verilmiştir.

TABLO-XXI

Banka Kaynaklarının TP-YP Dağılımı (31 Aralık 2007-2006)

Banka Grupları	Tutar (Milyon YTL)				Pay (%)			
	2007		2006		2007		2006	
	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP
I. Ticaret Bankaları	361.032	181.262	292.288	177.131	66.6	33.4	62.3	37.7
* Kamusal Sermayeli	128.522	35.063	108.521	34.692	78.6	21.4	75.8	24.2
* Özel Sermayeli	180.726	112.804	141.656	110.604	61.6	38.4	56.2	43.8
* Fon'daki Banka	750	93	1.094	121	89.0	11.0	90.0	10.0
* Yabancı Sermayeli	51.034	33.301	41.016	31.714	60.5	39.5	56.4	43.6
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13.255	5.624	10.225	5.114	70.2	29.8	66.7	33.3
SEKTÖR TOPLAMI	374.287	186.885	302.513	182.245	66.7	33.3	62.4	37.6

Kaynak: TBB

Bankacılık sektörü genelinde TP kaynaklarının payı bir önceki yıla göre yüzde 62,4'ten yüzde 66,7'ye yükselirken, YP kaynaklarının payı yüzde 37,6'dan yüzde 33,3'e gerilemiştir. 2006 yılında ise, YP kaynaklarının payı yükselirken TP kaynakların payı gerilemiştir. 2007 yılında banka kaynaklarının TP-YP dağılımın-

da gelişme, bir önceki yıldan farklı da olsa, 2001 banka krizinden sonra gözlenen eğilime uygundur. Krizden sonra bankacılık sektöründe gözlenen genel eğilim, TP kaynaklarının payının artması yönündedir.

2007 yılında tüm banka gruplarında kaynaklar içinde TP kaynakların payı artmıştır. Mevduat (ticaret) bankalarında TP kaynakların payı yüzde 62,3'ten yüzde 66,6'ya yükselirken; kalkınma ve yatırım bankalarında da yüzde 62,4'ten yüzde 66,7'ye yükselmiştir.

Mevduat bankaları grubunda da, TP kaynakların payı, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 75,8'den yüzde 78,6'ya; özel sermayeli bankalarda yüzde 56,2'den yüzde 61,6'ya, yabancı sermayeli bankalarda da yüzde 56,4'ten yüzde 60,5'e yükselmiştir. Kaynak bileşiminde TP kaynakların payının artmasında en önemli etken, 2007 yılında TP mevduatın YP mevduattan çok daha hızlı artmasıdır.

Kamusal sermayeli bankaların kaynak yapısı ile, özel ve yabancı sermayeli bankaların kaynak yapısı arasında, bu bağlamda da fark gözlenmektedir. Kamusal sermayeli bankalarda TP kaynakların payı yüzde 80,0'a yaklaşacak düzeyde yüksektir. Buna karşı özel ve yabancı sermayeli bankalarda YP kaynakların payı göreceli olarak daha yüksektir. Bu yapı farkının başlıca iki nedeni, TP mevduat daha çok kamu bankalarında toplanırken, DTH'ların özel ve yabancı sermayeli bankalarda yığılması ve özel ve yabancı bankaların döviz pozisyon açıklarının çok daha yüksek düzeyde olmasıdır.

II.7.1-Bilanço İçi Yabancı Para Pozisyonu

Bankaların bilanço içi yabancı para pozisyonu (YP aktif eksi YP pasif) banka grupları ve 2007 sonu itibarıyla, 2006 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo XXII'de verilmiştir.

Bankaların döviz pozisyon açıklarını görmek taşıdıkları kur (devalüasyon) riskini saptamak açısından, bilanço içi yabancı para pozisyonunun incelenmesi önem taşımaktadır. Bankaların döviz pozisyon açıkları, Türkiye'deki finansal krizlerin ana nedeni olmamakla beraber, tetikleyicisi olmaktadır.

2001 krizinden sonra bankacılık sektörünün bilanço içi döviz pozisyon açığı (YP aktif eksi YP pasif) azalmış, 2003 yılında 34 milyon USD gibi ihmal edilebilir bir boyuta kadar gerilemiş iken izleyen yıllarda hızla artarak 2007 yılı sonunda 21.7 milyon USD'ye değin yükselmiştir. Bu açık, bankacılık tarihimizde gözlemlediğimiz en büyük açık olup, bir önceki yıla göre yüzde 57,2 gibi büyük

artış göstermektedir. Açığın büyümesinin en önemli nedeni, YP kaynak maliyeti-
nin düşük, TP plasmanlarının getirisinin yüksek olmasıdır. Bankalar sağladıkları
YP kaynakları TP'ye çevirerek plase ettiklerinde, teknik bir deyişle faiz arbitrajı
yaptıklarında, yüksek kâr elde etmektedirler. Bu şekilde bankaların net faiz gelir-
leri yükseldiği gibi, YTL'nin yabancı paralara göre değer kazandığı dönemlerde,
ayrıca kambiyo karlarını arttırmakta, sermaye kazancı da elde etmektedirler.

TABLO-XXII

Bilanço İçi Yabancı Para Pozisyonu (31 Aralık 2007-2006)

Banka Grupları	Net Yabancı Para Pozisyonu (Milyar USD)		
	2007	2006	Değişim (07/06)
I. Ticaret Bankaları	(20.8)	(13.6)	7.2
* Kamusal Sermayeli	(2.3)	(2.1)	0.2
* Özel Sermayeli	(7.7)	(6.6)	1.1
* Fon'daki Banka	-	-	-
* Yabancı Sermayeli	(10.8)	(5.0)	5.8
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	(0.9)	(0.2)	0.7
SEKTÖR TOPLAMI	(21.7)	(13.8)	7.9

Kaynak: TBB

Not: Eksiler () içinde görülmektedir.

2007 yıl sonu itibariyle tüm banka grupları döviz pozisyon açığı vermekle beraber, açığın çok önemli bir bölümü, yüzde 85,0'ı özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankalardan kaynaklanmaktadır. Gerçekten bilanço içi döviz pozisyon açığı, yabancı bankalarda 10.8 milyar USD'e özel sermayeli bankalarda da 7,7 milyar USD kadar yükselmektedir. Bilanço içi döviz pozisyon açığı, kamusal sermayeli mevduat bankalarında 2,3 milyar USD, kalkınma ve yatırım bankalarında 0,9 milyar USD gibi düşük düzeylerde bulunmaktadır.

Döviz pozisyon açığı, TP faizinin yüksek ve TP'nin yabancı paralara göre değer kazandığı dönemlerde, bankalara önemli kârlar sağlamakla beraber, bankaların kur (devalüasyon) riski taşımalarına yol açmakta, ulusal paranın yabancı paralara karşı hızla değer yitirdiği dönemlerde de büyük zararlara neden olarak, bankaları mali açıdan zor durumda bırakmaktadır. Gerçi bankalar bilanço içi döviz pozisyon açıklarını bilanço dışı işlemlerle, korunganlık (hedge) araçlarını kullanarak dengeleyebilirler. Ancak kriz dönemlerinde, özellikle sık pazarlarda bu araçların etkin biçimde kullanılıp kullanılamayacağı soru işaretidir. Sözleşme-

lerin bir kısmı gerçekleştirilemeyebilir.

II.8- Bankaların Kâr-Zarar ve Gelir-Gider Durumları

Bankaların 2007 yılı faaliyet sonuçları, dönem net kâr ve zararı olarak, önceki dönemle karşılaştırmalı olarak Tablo-XXIII'te verilmiştir.

TABLO-XXIII

Bankaların Dönem Net Kâr ve Zararı

Banka Grupları	2007		2006		Değişim (07/06) (%)	
	YTL	USD	YTL	USD		
	(Milyon)	(Milyon)	(Milyon)	(Milyon)	YTL	USD
I. Ticaret Bankaları	13.468	11.617	10.229	7.221	31.7	60.9
* Kamusal Sermayeli	4.513	3.893	3.725	2.630	21.2	48.0
* Özel Sermayeli	7.155	6.172	4.537	3.203	57.7	92.7
* Fon'daki Banka	104	90	392	277	(73.5)	(62.5)
* Yabancı Sermayeli	1.696	1.462	1.575	1.111	7.7	31.6
II. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	864	745	738	521	17.1	43.0
SEKTÖR TOPLAMI	14.332	12.362	10.967	7.742	30.7	59.7

Kaynak: TBB

Not: Azalışlar () gösterilmektedir.

Bankaların dönem net kârları, vergi karşılığı ayrıldıktan sonra, 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 30,7 oranında artarak 14.332 milyon YTL'ye yükselmiştir. İnceleme yılında USD YTL karşısında ciddi boyutta değer yitirdiğinden, USD bazında, yıl sonu kurlarına göre, banka kârları toplamı 10.967 milyon USD düzeyindedir. Bu düzey, bir önceki yıla göre, USD cinsinden yüzde 60,0 dolayında bir artış ifade etmektedir.

Ticaret bankaları kârları YTL bazında yüzde 31,7 oranında artarken, kalkınma ve yatırım bankalarında kâr atışının yüzde 17,1 düzeyinde kalması, sektörde kar artış oranının yüzde 30,7 olarak gerçekleşmesine yol açmıştır.

Bankacılık sektörünün toplu kârında artış hızı, bir önceki yıla göre belirgin biçimde yavaşlamış; yüzde 51,0'dan yüzde 30,7'ye gerilemiştir. Mevduat (ticaret) bankalarında kâr artış hızı yüzde 55,4'ten yüzde 31,7'ye gerilerken, kalkınma ve yatırım bankalarında yüzde 8,7 azalıştan yüzde 17,1 düzeyinde artışa dönüşmüştür. Kalkınma ve yatırım bankalarının kârlarında artış, sektör ortalamasını, ticaret bankalarının kâr artış hızının ancak "1" puan üstüne çıkarabilmiştir.

Mevduat (ticaret) bankalarında tüm banka net gruplarında kâr artış hızı yavaşlamıştır. Kâr artış hızı, bir önceki yıla göre, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 27,5'ten yüzde 21,2'ye gerilerken, özel sermayeli ticaret bankalarında yüzde 101,9'dan yüzde 57,7'ye, yabancı sermayeli bankalarda da yüzde 33,1'den yüzde 7,7'ye gerilemiştir. Açık pozisyonları genişleyen dolayısıyla 2007 yılında kambiyo kârları artan söz konusu bankaların kâr artış hızlarının ciddi bir biçimde yavaşlaması dikkati çekmektedir. Kâr artışında yavaşlama, kredi artış hızının yavaşlaması ile açıklanabilir.

Bankacılık sektöründe 2007 yılında kâr artış hızında yavaşlamaya karşın, kârın yine de varlık ve özkaynaklardan daha hızlı artması, kârlılık oranlarını yükseltmiştir.

Sektör genelinde özkaynak kârlılığı (Net Dönem Kârı/Toplam Özkaynaklar) yüzde 18,9'dan yüzde 19,5'e yükselirken, varlık kârlılığı da (Dönem Net Kârı/Toplam Varlıklar) yüzde 2,3'ten yüzde 2,6'ya yükselmiştir. Mevduat bankalarında özkaynak karlılığı yüzde 20,3'ten yüzde 20,9'a, varlık kârlılığı da yüzde 2,2'den yüzde 2,5'e yükselirken, kalkınma ve yatırım bankalarında söz konusu kârlılık oranları hafifçe gerilemiş; özkaynak kârlılığı yüzde 9,8'den yüzde 9,6'ya, varlık kârlılığı da yüzde 4,8'den yüzde 4,6'ya düşmüştür.

Mevduat (ticaret) bankaları gruplarında da, kamusal sermayeli ve özel sermayeli bankaların kârlılık oranları yükselirken, yabancı bankaların kârlılık oranları düşmüştür. Özkaynak kârlılığı, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 25,1'den yüzde 26,8'e; özel sermayeli bankalarda da yüzde 17,1'den yüzde 19,9'a yükselirken, yabancı sermayeli bankalarda yüzde yüzde 19,0'dan yüzde 15,2'ye gerilemiştir. Varlık kârlılığı da, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 2,6'dan yüzde 2,8'e, özel sermayeli bankalarda yüzde 1,8'den yüzde 2,4'e yükselirken, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 2,2'den yüzde 2,0'a gerilemiştir. Kamusal sermayeli bankalarda kârlılık oranları göreceli olarak daha yüksek düzeydedir.

II.8.1- Bankaların Başlıca Gelir-Gider Kalemleri

Bankaların 2007 yılında başlıca gelir-gider kalemleri, bir önceki yılla karşılaştırmalı olarak Tablo-XXIV'te verilmiştir.

2007 yılında bankaların, bir önceki yıla göre, net faiz gelirlerinde yüzde 22,4; net ücret ve komisyon gelirlerinde yüzde 24,5 oranında artış, kambiyo zararlarının kâra dönüşmesi; buna karşı faaliyet giderlerindeki artışın yüzde 21,7

düzeyinde kalışı, vergi yükünün hafiflemesi, sonuçta bankaların dönem net kârında yüzde 30,7 oranında artışa olanak vermiştir.

TABLO-XXIV

Bankaların Başlıca Gelir ve Gider Kalemleri

Gelir-Gider Kalemleri	Tutar (Milyon YTL)		Değişim (07/06) (%)
	2007	2006	
Faiz Gelirleri	69.225	54.992	25.9
Faiz Giderleri (-)	43.477	33.950	28.1
Net Faiz Geliri	25.748	21.042	22.4
Net Ücret-Komisyon Geliri	7.182	5.770	24.5
* Alınan Ücret ve Komisyon	8.860	7.106	24.7
* Verilen Ücret ve Komisyon	(1.678)	(1.336)	25.6
Temettü Geliri	801	494	62.1
Net Ticari Kar	774	467	65.7
* Sermaye Piyasası İşlem Karı	(828)	1.174	...
* Kambiyo İşlemleri Karı	1.602	(707)	...
Diğer Faaliyet Gelirleri	5.312	4.552	16.7
Faaliyet Gelirleri Toplamı	39.816	32.325	23.2
Faaliyet Giderleri (-)	(22.244)	(18.285)	21.7
* Personel Giderleri	7.635	6.241	22.3
* Kredi ve Diğer A. Karşılığı	4.996	3.750	33.2
* Diğer Faaliyet Giderleri	9.613	8.294	15.9
Net Faaliyet Karı	17.572	10.040	25.2
* Bağlı Ortaklıklardan Kar/Zarar	-	2	
* Net Parasal Pozisyon K/Z	-	-	
Vergi Öncesi Kar/Zarar	17.572	14.042	25.2
Vergi Karşılığı ()	(3.226)	(3.075)	4.9
Durdurulan Faaliyetler Vergi Öncesi K/Z	(14)	-	...
Dönem Net Karı/Zararı	14.332	10.967	30.7

Kaynak: TBB

2007 yılında bankaların faiz gelirleri yüzde 25,9 oranında artarken, faiz giderlerinin daha hızlı yüzde 28,1 oranında artması, net faiz gelirlerinde artışın yüzde 22,4 düzeyinde kalmasına yol açmıştır. Bankalarda döviz açık pozisyonunun büyümesine karşın, net faiz gelirlerinde artışın, faiz gelirlerinin gerisinde kalması dikkat çekicidir. Bankaların faiz oranı düşük YP kaynaklarının yeterince art-

madıklarını göstermektedir.

2007 yılında da 2006'da olduğu gibi bankaların net kâr artışında önemli etkenlerden biri, net ücret ve komisyon gelirlerindeki artıştır. Net ücret ve komisyon gelirleri 2006 yılında yüzde 31,6 oranında arttıktan sonra, 2007 yılında da yüzde 24,5 oranında olmuştur. Bankalar, zorlama ile bir ölçüde müşteri istismarı ile ücret ve komisyon gelirlerini arttırmaktadır. Bankalar yeni hizmetler üretmekten çok yüksek ücret ve komisyonlarla bu tür gelirlerini arttırma politikası izlemektedirler.

Bankaların dövizde açık pozisyonları, YTL'nin yabancı paralara karşı değer kazanması nedeniyle bankaların kambiyo kârlarını arttırmıştır. 2006 yılında da kurda olumsuz gelişmeler nedeniyle, kambiyo zararı açıklayan bankalar, 2007 yılında 1.602 milyon YTL kambiyo işlemleri kârı elde etmişlerdir. Buna karşı bankaların sermaye işlemleri, 2006 yılında kârlı iken, 2007 yılında 828 milyon YTL zarara dönüşmüştür.

2007 yılında banka fonlarında artış hızını frenleyen diğer bir etken, 2006 yılında bankaların faaliyet giderleri yüzde 3,7 oranında azalmış iken, inceleme yılında yüzde 21,7 oranında artmasıdır. Personel giderleri, 2006 ve 2007 yıllarında birbirine yakın düzeyde sırasıyla yüzde 22,3 ve yüzde 22,2 oranlarında artmıştır. Ancak bankaların varlık, mevduat, kredi, artış hızları yavaşlarken, personel ücretlerinin bir önceki yıl hızıyla artması karlılık açısından olumsuz bir gelişmedir. Nitekim Personel Giderleri/Varlık Toplamı oranı 2006 yılında yüzde 1,29'dan yüzde 1,36'ya yükselmiştir.

Bankaların 2007 yılında faaliyet giderlerini arttıran iki etken, tahsili gecikmiş kredi ve alacakları için bir önceki yıla göre yüzde 33,2 oranında daha fazla karşılık ayırmaları ve diğer faaliyet giderlerinin 2006 yılında yüzde 12,4 oranında azalış göstermesine karşın, 2007 yılında yüzde 15,9 oranında artmış, bankaların bütün giderler kontrol altında tutulamamıştır.

Vergi kanunlarında yapılan değişiklikler bankaların vergi yükünü hafifletmektedir. Bankalarda "Vergi Karşılığı/Vergi Öncesi Kar" oranı 2005 yılında yüzde 31,6 iken, bu oran 2006 yılında yüzde 21,9'a, 2007 yılında da yüzde 18,4'e gerilemiştir.

II-Bilanço Dışı İşlemler

Bankaların bilanço altı ya da bilanço dışı işlemleri, teminat mektupları, açılan akreditifler, teyir verilen akreditifler, kabul kredileri (poliçe kabulleri), verilen

kefalet ve garantiler gibi gayrinakdi kredileri, taahhütleri, vadeli işlemleri, para ve faiz swapları, future (mali gelecek) sözleşmeleri, para ve faiz opsiyon sözleşmeleri gibi türev finansal araçları içermektedir.

Bankaların 2007 yılı bilanço dışı ya da bilanço altı işlemler, 2006 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo-XXV'te verilmiştir.

TABLO-XXV

Bilanço Dışı İşlemler

İşlem Türü	Tutar (Milyon YTL)		Değişim (07/06) (%)
	2007	2006	
I. Gayrinakdi Krediler (Kefalet ve Garantiler)	83.958	76.295	10.0
* Teminat Mektupları	60.143	54.732	9.9
* Kabul Kredileri	2.509	2.541	(1.3)
* Akreditifler	16.658	15.252	9.2
* Diğer Garanti ve Kefaletler	4.648	3.770	23.3
II. Taahhütler	125.663	84.804	48.2
III. Vadeli İşlemler ve Türev Finansal Araçlar	157.957	104.612	51.0
TOPLAM	367.578	265.711	38.3

Not: Emanet ve rehinli kıymetlere tabloda yer verilmemiştir.

Kaynak: TBB

Bankaların bilanço altı bankacılık işlemlerinde de, bir önceki yıla göre yavaşlama gözlemlenmektedir. Gayrinakdi kredilerde artış hızı yüzde 26,52'den yüzde 10,0'a, vadeli işlemler ve türev finansal araçlarda da artış yüzde 68,0'dan yüzde 51,0'a gerilemiştir. Gayrinakdi Krediler/Nakit Krediler oranı 2007 yılında yüzde 30,0'a değin gerilemiştir. Bu oran bankacılıktaki genel eğilime aykırı olarak düşük düzeyde bulunmaktadır.

SONUÇ

Bankacılık sektöründe büyüme 2007 yılında bir önceki yıla göre belirgin bir biçimde yavaşlamış; artış hızı banka varlıklarında yüzde 22,1'den yüzde 15,8'e, kredilerde yüzde 42,5'ten yüzde 28,7'ye, mevduat artışında yüzde 16,9'dan yüzde 14,1'e, kâr artışında da yüzde 51,0'dan yüzde 30,7'ye gerilemiştir. Yalnız özkaynak artışı yüzde 14,0'dan yüzde 26,6'ya yükselmiştir. Basel II'ye uyum girişimleri 2007 yılında bankaların özkaynaklarını güçlendirmede etkili olmuştur.

Başlıca banka göstergelerinin, büyüklüklerinin GSYİH oranı, önceki yıllara göre belirgin düşüş göstermiştir. Banka varlıklarının (aktifinin) GSYİH oranı yüzde 87,0'dan yüzde 65,5'e, kredilerin oranı yüzde 37,3'ten yüzde 28,7'ye, mevduatın oranı da yüzde 53,6'dan yüzde 41,7'ye gerilemiştir. Bu denli dramatik değişim, bankacılık sektörünün göreceli küçülmesinden değil TÜİK'in yeni ulusal gelir tahmini serisi geliştirmesinden kaynaklanmıştır.

Bankacılık sektöründe yabancılaşma eğilimi 2007 yılında da sürmüştür, yabancı sermayeli mevduat (ticaret) bankalarının sayısı "15"ten "18"e yükselmiş, yabancı bankaların sayı olarak değil, mevduat, kredi, şube olarak sektördeki ağırlıkları artmıştır. Yabancılaşma dışınca bankacılık sektöründe dikkati çeken, gelecekte sorun doğurabilecek gelişmeler, satırbaşları olarak şöyle özetlenebilir.

* 2007 yılında bankalar özkaynaklarını güçlendirmelerine karşın, sermaye yeterlilik rasyoları yüzde 21,1'den yüzde 19,1'e gerilemiştir. Basel II kurulları tam uygulandığında bu oranın daha da düşeceği kuşkusuzdur. Bankaların yeni kaynak girişi sağlayacak biçimde özkaynaklarını arttırmaları gerekmektedir.

* Bankalarda likidite oranları, bir önceki yıla göre düşmüştür. Bankaların mevduatlarını yeterince arttıramamaları, Kredi/Mevduat oranının yükselmesi, bankalarda likidite oranlarını düşürmektedir. Faiz oynaklığı ile beraber likidite risklerini arttırmaktadır.

* Bankaların bilanço içi döviz pozisyon açıkları büyümekte, 2007 yılı sonunda 21.7 milyar gibi bankacılık tarihimizde rekor sayılabilecek bir düzeye ulaşmış bulunmaktadır.

* Banka kredilerinin büyüklük itibarıyla dağılımında dengesizlik sürmekte, banka kredi müşterilerinin binde 6'sı kredilerin yüzde 40,0'dan fazlasını kullanmaktadır.

* Banka kredilerinin sektörel ve türler itibarıyla dağılımı, bankaların kaynaklarını ekonomik gelişmeye katkı yapacak şekilde kullanmadıklarını göstermektedir.

Bankacılık sektöründe, kur riski, likidite riski olmasına ve ekonomideki yavaşlamadan sektörün olumsuz etkilenmesine karşın, sektörde 1994 ve 2001 krizlerine benzer bunalımlar beklenmemelidir. Sorunlu bankaların tasfiyesi; küçük çaplı bankaların yabancı banka statüsüne dönüşmesi, kriz olasılığını hafifletmekte ya da azaltılmaktadır. □